

temporalem ad confundendos infideles; illos autem occulte coronavit ad judicandam impietatem persecutoris: nec illos tamen, nec illos dereliquit, « Qui non derelinquet sanctos suos. » Et nihil magnum acceperunt tres pueri, si non in æternum conservarentur. « In æternum conservabuntur. »

X. « Injusti autem punientur, et semen impiorum peribit. » Quomodo semen illius in benedictione erit, sic « Semen impiorum peribit. » Semen enim impiorum, opera impiorum. Nam invenimus rursus filium impii florere in sæculo, et aliquando fieri justum, et florere in Christo. Vide ergo quomodo accipias, ut tectum aperias, et ad Christum pervenias¹: noli carnaliter, nam decipieris. Sed semen impiorum, omnia opera impiorum peribunt, fructum non habebunt. Ad tempus enim aliquid valent; postea quærent, et non invenient quod operati sunt. Nam perditionum quod operati sunt, vox erit illa: « Quid nobis profuit superbia, aut quid divitiarum jactantio contulit nobis? Transierunt omnia illa tanquam umbra². Ergo semen impiorum peribit. »

XI. « Justi hæreditate possidebunt terram³. » Rursus avaritia non subrepat, nec tibi aliquam villam magnam promittat, ne quod hic juberis contemnere, ibi speres. Terra est quædam illa vivorum, regnum sanctorum. Unde dicitur: « Spes mea es tu, portio mea in terra vivorum⁴. » Nam et si vita tua illa est, intellige qualem terram accepturus sis. Illa est terra viventium: hæc est autem terra morientium, receptura mortuos quos nutritivos. Qualis ergo illa terra, talis et ipsa vita: si æterna vita, æterna terra. Et quomodo æterna terra? « Et inhabitabunt in sæculum sæculi super eam. » Alia ergo terra

¹ Luc. v, 19: — ² Sap. v, 8. — ³ Psal. xxxvi, 29. — ⁴ Id. cxli, 6.

erit, ubi inhabitabimus in sæculum sæculi. Nam de ista dictum est: « Cælum et terra transibunt¹. »

XII. « Os justi meditabitur sapientiam². » Ecce ille est panis: videte quam libenter manducet justus iste, quomodo verset in ore suo sapientiam. « Et lingua ejus loquetur judicium. Lex Dei ejus in corde ipsius³. » Ne forte putares eum in ore habere quod in corde non habet: ne forte computares eum cum illis, de quibus dictum est: « Populus hic labiis me honorat, cor autem eorum longe est a me⁴: Et in lingua ejus loquetur judicium. Lex Dei ejus in corde ipsius. » Et quid illi prodest? « Et non supplantabuntur gressus ejus. » Liberat a laqueo verbum Dei in corde, liberat a via prava verbum Dei in corde, liberat a labina verbum Dei in corde. Tecum est, cujus verbum a te non recedit. Quid autem mali patitur quem custodit Deus? Custodem ponis in vinea, et contra fures securus es; et potest dormire custos ille, et ipse cadere, et furem admittere: « Non autem dormit, neque dormitabit, qui custodit Israël⁵. Lex Dei ejus in corde ipsius: et non supplantabuntur gressus ejus. » Vivat ergo securus, et inter malos vivat securus, et inter impios vivat securus. Quid enim mali justo potest impius aut injustus facere? Ecce vide quid sequitur: « Considerat peccator justum, et quærit mortificare eum⁶. » Dicit enim quod in libro Sapientiæ dicere prædictum est: « Gravis est nobis etiam ad videndum, quoniam dissimilis est aliis vita ipsius⁷. » Quærit ergo mortificare. Quid? Dominus qui custodit, qui cum illo habitat, qui de ore ipsius, qui de corde non recedit, dimittit eum? Ubi est quod superius dictum est: « Et non derelinquet sanctos suos⁸? »

¹ Matth. xxiv, 55. — ² Psal. xxxvi, 30. — ³ Ibid. 31. — ⁴ Isai. xxix, 13. — ⁵ Psal. cxx, 4. — ⁶ Id. xxxvi, 32. — ⁷ Sap. ii, 15. — ⁸ Psal. xxxvi, 28.

XIII. Ergo « Considerat peccator justum et quærit » mortificare eum : Dominus autem non derelinquet eum » in manibus ejus¹. » Quare ergo dereliquit Martyres in manibus impiorum? Quare fecerunt illis quæcumque voverunt? Alios gladio percusserunt, alios crucifixerunt, alios bestiis tradiderunt, alios ignibus cremaverunt, alios in catena ducentes tabe diurna confecerunt. Certe non derelinquet Dominus sanctos suos : « Dominus autem non » derelinquet eum in manibus ejus. » Postremo ipsum Filium suum quare dimisit in manibus Judæorum? Et hic tectum aperi², si vis omni interiori membro constringi; perveni ad Dominum : audi quid dicat alia Scriptura, Dominum prævidens passurum ab impiis, quid ait? « Terra » tradita est in manus impii³. » Quid est : « Terra tradita » est in manus impii? » Caro tradita est in manus persequentium. Non ibi autem dimisit justum suum Deus : de carne capta educit animam invictam. Dimitteret Deus justum suum in manibus impii, si illum fecisset consentire impio : contra quod malum orat in alio Psalmo, et dicit : « Ne tradas me, Domine, a desiderio meo peccatori⁴. » Opus est ut a desiderio tuo non tradaris peccatori, ne cum desideras vitam præsentem, irruas in illum, et perdas æternam. A quo desiderio non debet tradi peccatori? Ab illo de quo item dicitur : « Et diem hominis » non concupivi, tu scis⁵. » Qui enim desiderat et concupiscit diem hominis, quando illi minatus fuerit adversarius, quod tollat illi diem humanum, quia occidet eum, et perdet hanc vitam; qui non sperat aliam vitam, deficit, et consentit inimico. Qui autem audit Dominum dicentem : « Nolite timere eos qui corpus occidunt, animam » autem non possunt occidere⁶ : » etsi tradatur terra in

¹ Psal. xxxvi, 33. — ² Luc. v, 19. — ³ Job. ix, 24. — ⁴ Psal. cxxxix, 9. — ⁵ Jerem. xvii, 16. — ⁶ Matth. x, 28.

manus impii, capta terra spiritus evadit; spiritu evadente, et terra resurget. Spiritus mutatur ad Dominum, terra mutabitur in cælum. Non enim aliquid de ipsa terra perit, quæ ad tempus traditur in manus impii : « Capilli capitis » vestri numerati sunt¹. » Ergo est securitas, sed si intus sit Deus. Si autem expellatur diabolus, admittitur Deus. « Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus. » Nec damnabit eum, cum judicabitur illi. » Habent aliqua exemplaria : « Et cum judicabit eum, judicabitur illi. » Illi autem dictum est, cum judicium fit de illo. Possumus enim sic loqui ut dicamus homini : Judica mihi, id est, audi causam meam. Cum ergo cœperit audire causam justi sui Deus : « Quoniam oportet omnes exhiberi » ante tribunal Christi, et stare, ut illic recipiat unusquisque quæ per corpus gessit, sive bonum, sive malum² : » quando ergo ventum fuerit ad illud judicium, non eum damnabit, etsi ad tempus videatur damnari ab homine. Etsi dixit sententiam proconsul in Cyprianum : alia est sella terrena, aliud tribunal cœlorum : ab inferiore accepit sententiam, a superiore coronam. « Nec damnabit eum, cum judicabitur illi. »

XIV. Sed quando erit? Noli modo putare : tempus laboris est, tempus seminis est, tempus frigoris est : etsi inter ventos, etsi inter pluvias, semina; noli esse piger : æstas veniet quæ te lætificet, in qua te gaudeas seminasse. Quid ergo facio modo? « Expecta Dominum. » Et cum expecto, quid ago? « Et custodi vias ejus. » Et si custodiero, quid accipio? « Et exaltabit te, ut hæreditate » possideas terram³. » Quam terram? Iterum ne aliqua villa occurrat animo : illam de qua dicitur : « Venite, benedicti Patris mei, percipite regnum quod vobis paratum est ab initio mundi⁴. » Quid de illis qui nos angus-

¹ Matth. x, 30. — ² 2 Cor. v, 10. — ³ Psal. xxxvi, 34. — ⁴ Matth. xxv, 34.

taverunt, inter quos genuimus, quorum scandala toleravimus, pro quibus sævientibus frustra oravimus; quid de illis erit? Sequitur: « Cum pereunt peccatores, videbis: » Et quam de proximo videbis: tu eris ad dexteram, illi ad sinistram. Hoc autem ad fidei oculos pertinet. Quos fidei oculos qui non habent, dolent felicitatem impiorum, et putant se sine causa esse justos, quia vident hic florere impios. Qui autem habet oculum illum fidei, quid dicit? « Vidi impium superexaltari et elevari super cedros Libani¹. » Et puta quia superexaltatus est, puta quia elevatus est: quid sequitur? « Et transivi, et ecce non » erat; et quæsi eum, et non est inventus locus ejus². » Quare non erat, et non est inventus locus ejus? Quia transisti. Si autem adhuc carnaliter cogitas, et ista terrena felicitas vera felicitas tibi videtur, nondum transisti: aut æqualis illi es, aut infra es: profice, et transi; et cum proficendo transieris, attendis eum fide, vides novissima ipsius, et dicis tibi: Ecce non est iste qui sic timuerat: quomodo si transires juxta fumum. Nam et hoc dictum est in isto Psalmo superius: « Deficientes velut fumus deficiunt. » Erigitur in altum fumus, et in globum tumidum pergit: quanto magis attollitur, tanto amplius intumescit. Sed cum transieris, attende post te: post te enim fumus, si est ante te Deus. Noli posteriora ex desiderio attendere, sicut attendit uxor Lot, et remansit in via³: sed respice ex despectu, et videbis impium nusquam esse, et quæres locum ejus. Quis est locus ejus? Quomodo habet potestatem, habet divitias, habet quemdam ordinem suum in rebus humanis, ut multi ei obsequantur, ut jubeat et audiatur. Iste locus non erit, sed transiet, ut tu possis dicere: « Transivi, et ecce non erat. » Quid est, « Transivi? » Profeci, perveni ad spiritalia, intravi in

¹ Psal. xxxvi, 35. — ² Ibid. 36. — ³ Gen. xix, 26.

sanctuarium Dei, ut intenderem in novissima¹: « Et » ecce non erat, et quæsi eum, et non est inventus » locus ejus. »

XV. « Custodi innocentiam. » Tene, quomodo cum avarus esses, saccellum tenebas: quomodo tenebas saccellum, ne tibi extorqueretur a fure; sic custodi innocentiam, ne tibi extorqueatur a diabolo. Sit illa certum patrimonium tuum, de qua sunt divites et pauperes. « Custodi » innocentiam. » Quid tibi prodest lucrum auri, et damnum innocentiae: « Custodi innocentiam, et vide directionem². » Habeto oculos directos, ut videas directionem: non pravos, quibus malos vides; et distortos, ut distortus tibi et pravus videatur Deus, quia favet impiis, et persequitur fideles. Non vides quam distortum videas? Corrige oculos tuos, « Et vide directionem. » Quam directionem? Noli ad præsentia attendere. Et quid videbis? « Quoniam sunt reliquiae homini pacifico. » Quid est, « Sunt reliquiae? » Cum mortuus fueris, non eris mortuus: hoc est, « Sunt reliquiae. » Erit illi aliquid et post hanc vitam; hoc est, illud semen quod in benedictione erit. Unde Dominus, « Qui credit in me, inquit, licet » moriatur, vivet³: Quoniam sunt reliquiae homini pacifico. »

XVI. « Injusti autem disperient in idipsum. » Quid est, « In idipsum? » In sempiternum; vel, omnes simul in unum. « Reliquiae impiorum interibunt⁴. » Sunt autem reliquiae homini pacifico: ergo qui non sunt pacifici, impii sunt. « Beati enim pacifici, quia ipsi filii Dei vocantur⁵. »

XVII. « Salus autem justorum a Domino, et protector eorum est in tempore tribulationis: et adjuvabit eos

¹ Psal. lxxii, 17. — ² Id. xxxvi, 37. — ³ Joan. xi, 25. — ⁴ Psal. xxxvi, 38. — ⁵ Matth. v, 9.

» Dominus, et eruet eos, et eximet eos a peccatoribus¹. » Tolerent ergo modo peccatores justis, tolerent frumenta zizania, toleret triticum paleam: quia veniet tempus separationis, et eximetur semen bonum ab eo quod igni consumetur: illud in horreum mittetur, illud autem in æternam conflagrationem: quia ideo simul fuerunt primo justus et injustus, ut ille supplantaret, ille probaretur; postea autem ille damnaretur, ille coronaretur.

XVIII. Deo gratias, fratres, reddidimus debitum in nomine Christi: sed nos charitas debitores semper tenet. Illa enim una est, quæ et si quotidie redditur, semper debetur. Multa diximus adversus Donatistas, multa vobis recitavimus, multas chartas, multa præter canonem Scripturarum, illis cogentibus. Nam et si reprehendent hæc, quia vobis talia legimus; nos reprehendamus, dum vos instruamini. Possumus enim eis et in hac parte sic respondere, « Factus sum insipiens, vos me coëgistis². » Tamen, fratres, ante omnia custodite hæreditatem nostram, de qua securi sumus nos in testamento Patris nostri esse: non in aliqua charta frivola alicujus hominis, sed in testamento Patris nostri. Inde securi sumus: quia qui fecit testamentum, vivit. Qui fecit testamentum hæredi suo, ipse judicabit de testamento suo. In rebus humanis alius est testator, alius iudex: et tamen qui tenet testamentum, vincit apud iudicem alterum, non apud alterum iudicem mortuum. Quam ergo secure est nostra victoria, cum ille judicabit qui testatus est! Etsi enim mortuus est Christus ad tempus, sed jam vivit in æternum³.

XIX. Loquantur ergo adversus nos quidquid volunt: nos diligamus illos et nolentes. Novimus enim, fratres, novimus linguas eorum: propter quas eis non irascamur, patienter ferte nobiscum. Vident enim in causa se nihil

¹ Psal. xxxvi, 39, 40. — ² 2 Cor. xii, 11. — ³ Rom. v, 9.

habere, et linguas convertunt in nos, et incipiunt de nobis dicere mala, multa quæ sciunt, multa quæ nesciunt. Quæ sciunt, præterita nostra sunt; « Fuimus enim ali- » quando, sicut dicit Apostolus, stulti et increduli, et » ad omne opus bonum reprobi¹. » In errore perverso desipientes et insanientes fuimus, non negamus; et quantum præteritum nostrum non negamus, tanto magis Deum qui nobis ignavit, laudamus. Quid ergo, hæretice, dimittis causam, et is ad hominem: Quid enim ego sum? Quid sum? Numquid catholica ego sum? Numquid hæreditas Christi diffusa per gentes ego sum? Sufficit mihi ut in ea sim. Vituperas mala mea præterita, quid magnum facis? Superior sum ego in mala mea quam tu: quod tu vituperasti, ego damnavi. Utinam velles imitari, ut et error tuus fieret aliquando præteritus! Ista sunt mala præterita, quæ noverunt maxime in ista civitate. Hic enim male viximus², quod ego confiteor: et quantum gaudeo de gratia Dei, tantum de meis præteritis, quid dicam? Doleo? Dolerem, si adhuc essem. Sed quid dicam? Gaudeo? Nec hoc possum dicere: utinam enim nunquam fuisset! Quidquid tamen fui, in nomine Christi præteritum est. Quod autem modo reprehendunt, non norunt. Sunt quæ adhuc in me reprehendant: sed tamen multum est ad illos ut hæc noverint. Multa enim ago in cogitationibus meis, pugnans adversus malas suggestiones meas, et habens conflictationem diuturnam, et prope continuam cum temptationibus inimici subvertere me volentis. Gemo ad Deum in infirmitate mea; et novit quid parturit cor meum, ille qui novit partum meum. « Mihi autem minimum est, ut » a vobis dijudicer, aut ab humano die, ait Apostolus; » sed neque ego me ipsum judico³. » Melius enim me ego novi quam illi, sed melius Deus quam ego. Non ergo vo-

¹ Tit. iii, 3. — ² Carthagine. Vide lib. iii, Confess. — ³ 1 Cor. iv, 3.

bis insultent de nobis, non faciat Christus. Dicunt enim: Et qui sunt? et unde sunt? malos hic illos novimus, ubi baptizati sunt? Si nos bene noverunt, sciunt quia et navigavimus aliquando; sciunt quia et peregrinati sumus; sciunt quia alii ivimus, et alii redivimus. Non hic baptizati sumus: sed ubi baptizati sumus¹, Ecclesia est nota universo orbi terrarum. Et multi fratres nostri sunt, qui et norunt quia baptizati sumus, et nobiscum baptizati sunt. Facile est ergo hoc nosse, si quis fratrum est inde sollicitus. Istis autem satisfacturi sumus, et demonstraturi aliquid de testimonio Ecclesiae, cui non communicant? Merito non nos norunt trans mare baptizatos in Christo, quia et trans mare non habent Christum. Ille enim Christum et trans mare habet, qui et trans mare communionem universae Ecclesiae tenet. Quomodo potest cognoscere ubi sim ego baptizatus, cum communio ipsius vix transit mare? Verumtamen, fratres mei, quid eis dicam? Suspicamini quod vultis de nobis. Si boni sumus, in Ecclesia Christi frumenta sumus: si mali sumus, in Ecclesia Christi palea sumus, tamen ab area non recedimus. Tu qui vento tentationis foras volasti, quid es? Triticum non tollit ventus ex area. Ex eo ergo ubi es, agnosce quid es.

XX. Sed tu, inquit, quis es qui contra nos dicis tanta: Quicumque sim, quod dicitur attende, non a quo dicitur. Sed peccatori, inquit, dicit Dominus: « Ut quid tu assumis testamentum meum per os tuum²: » Dicat Dominus hoc peccatori: forte est genus peccatorum cui hoc recte dicat Dominus: sed in quemlibet dicat hoc Dominus, ideo dicit, quia peccatori non prodest quando legem Dei loquitur. Numquid et auditoribus non prodest? Utrumque genus nos habemus in Ecclesia, Domino dicente, et bonorum et malorum. Boni enim cum praedicant, quid

¹ Vide lib. ix, Confess. — ² Psal. cxxix, 16.

dicunt: « Imitatores mei estote, sicut et ego Christi¹. » De bonis quid dicitur: « Sed forma esto fidelium². » Hoc nos esse elaboramus: quid autem simus, ille novit ad quem gemimus. De malis tamen dictum est aliud: « Super cathedram Moysi sederunt Scribae et Pharisei; quae » dicunt facite, quae autem faciunt, facere nolite³. » Vides quia in cathedra Moysi, cui successit cathedra Christi, sedent et mali: et tamen dicendo bona non obsunt auditoribus. Quare tu propter malos ipsam cathedram dimisisti? Redi ad pacem, redi ad concordiam quae te non offendit. Si bona loquor, et bona facio, imitare me: si autem non facio quod dico, habes consilium Domini; quae dico, fac; quae autem facio, noli facere; tamen a cathedra catholica noli discedere. Ecce in nomine Christi ituri sumus, et multa dicturi sunt. Quis finis? Cito contemnite causam nostram. Non illis dicatis nisi: Fratres, ad rem respondete: Augustinus episcopus est in Ecclesia catholica, sarcinam suam portat, rationem redditurus est Deo: in bonis eum novi; si malus est, ipse novit; si bonus est, nec sic spes mea est. Hoc ante omnia didici in Catholica, ut spes mea non sit in homine. Merito ergo vos homines reprehenditis, quia spem vestram in homine posuistis. Certe cum reprehenderint nos, contemnite et vos. Novimus enim qualem habeamus locum in corde vestro, quia scimus qualem locum habeatis in corde nostro. Nolite pro nobis certare adversus illos. Quidquid de nobis dixerint, cito transite: ne laborantes causa defensionis nostrae, dimittatis causam vestram. Hoc enim agunt astute, nolentes et timentes ut de ipsa causa dicamus, ingerunt nobis, quo nos avocent; ut cum intendimus purgare nos, sileamus ab ipsis convincendis. Nam prorsus qui me dicitis malum, dico et ego alia innumerabilia: cito aufer de medio, fini

¹ I Cor. iv, 10. — ² I Tim. iv, 12. — ³ Matth. xxiii, 2, 3.

causam meam; de re age, Ecclesiae causam attende, ubi sis vide. Veritas tibi undelibet loquatur, esuriens accipe; ne nunquam ad te perveniat panis, dum semper quid reprehendas in vasculo fastidiosus et calumniosus inquiris.

ENARRATIO

IN PSALMUM XXXVII.

Sermo ad populum.

I. OPPORTUNE ad id quod cantavimus, « Iniquitatem » meam ego pronuntio, et curam geram pro peccato » meo¹, » respondit haec mulier de lectione Evangelii. Iniquitates enim ejus intuens Dominus, canem appellavit dicens: « Non est bonum panem filiorum mittere canibus². » At illa quae noverat iniquitatem suam pronuntiare et curam gerere pro peccato suo, non negavit quod veritas dixit; sed miseriam confessa, misericordiam potius impetravit, curam gerens pro peccato suo. Nam et curari petiverat filiam suam, fortassis in filia significans vitam suam. Psalmum ergo totum, quantum possumus, dum consideramus et pertractamus, advertite. Adsit Dominus cordibus nostris, ut salubriter hic inveniamus voces nostras, et quomodo invenerimus proferamus, nec difficulter inveniendi, nec imperite proferendo.

II. Titulus ejus est. « Psalmus ipsi David in recordationem » nem sabbati³. » Querimus quae nobis scripta sunt de sancto David propheta, ex cujus semine Dominus noster Jesus Christus secundum carnem⁴: et inter bona quae de

¹ Psal. xxxvii, 19. — ² Matth. xv, 26. — ³ Psal. xxxvii, 1. — ⁴ Rom. i, 3.

illo nobis nota sunt per Scripturas, non invenimus eum aliquando recordatum sabbatum. Quid enim ita recordaretur, secundum illam observationem Judaeorum qua observabant sabbatum; quid ita recordaretur, quod inter septem dies necessario veniebat: Observandum ergo erat non sic recordandum. Nemo autem recordatur, nisi quod in praesentia non est positum: verbi gratia, In hac civitate recordaris Carthaginem, ubi fuisti aliquando; et hodierno die recordaris hesternum diem, vel prioris anni, vel quemlibet anteriorem, et aliquid factum tuum quod jam fecisti, aut aliquid ubi fuisti, vel cui rei interfuisti. Quid sibi vult ista recordatio sabbati, fratres mei? Quae anima sic recordatur sabbatum? Quod est hoc sabbatum? Cum gemitu enim recordatur. Et cum Psalmus legeretur, audistis, et modo cum retexerimus, audietis quantus sit moeror, quantus gemitus, quantus fletus, quae miseria. Sed felix est, qui sic miser est. Unde et Dominus in Evangelio beatos appellavit quosdam lugentes¹. Unde beatus, si lugens? Unde beatus, si miser? Imo miser esset, si lugens non esset. Talem ergo et hic accipiamus sabbatum recordantem, nescio quem lugentem: et utinam nos scimus ipse nescio quis! Est enim quidam dolens, gemens, lugens, recordans sabbatum. Sabbatum, requies est. Sine dubio iste in nescio qua inquietudine erat, qui cum gemitu requiem recordabatur.

III. Ipse itaque inquietudinem quam patiebatur, narrat et commendat Deo, nescio quid gravius timens, quam erat ubi erat. Nam quia in malo est, aperte dicit, nec interprete opus est, nec suspicione, nec conjectura: in quo malo sit, non dubitatur ex ejus verbis, nec opus est ut quaeramus, sed ut quod dicit intelligamus. Et nisi pejus aliquid timeret, quam erat illud quo tenebatur, non sic

¹ Matth. v, 5.